

УДК 821.111(73)

Костюк Юлія,

аспірантка кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка, м. Тернопіль

ЖІНОЧИЙ ДОСВІД У РОМАНАХ ТОНІ МОРРІСОН

Доповідь присвячена новим типам жіночих персонажів “ляльки” та “дорослої жінки” в романах афро-американської письменниці Тоні Моррісон, що прийшли на зміну усталеним стереотипам, які приписувались чорношкірим жінкам у американській літературі ХХ ст., а також особливостям кожного з типів на прикладі героїнь романів.

Ключові слова: *стереотип, жіночий дискурс, жіночий образ, жіночий досвід, ідентичність.*

Kostiuk Y. Female experience in Toni Morrison's novels

The report is dedicated to the new types of female characters – “doll babies” and “grown-up women” that replaced the established stereotypes attributed to black women in American literature of the 20th century, in the novels by African-American writer Toni Morrison, as well as the characteristics of each type applied to the heroines of the novels.

Keywords: *stereotype, female discourse, female character, female experience, identity.*

Уявлення про чорношкіру жінку визначається деяким впливом патріархату, проте, як зазначає Л. Євтушенко, “бути жінкою” для не білої американки – це визнати себе рівною не тільки з чоловіком, а можливо, також з “білою жінкою” [Євтушенко, с. 253-254]. Саме тому американську жіночу літературу загалом і творчість афро-американської письменниці Тоні Моррісон зокрема ми розглядаємо крізь призму понять “нації”, “раси” та “статі”.

Ранніх письменниць до 1940-х років більше хвилювало використання стереотипів щодо чорношкірих жінок в англо- та афро-американській літературі. Це, наприклад, такі поширені образи чорнош-

кірих жінок як “mammy” (“старої негритянки”), “conjure woman” (“чаклунки”) та “concubine” (“наложниці”), які існували, щоб увічнити образ білошкірої леді на фоні її служниці. Якщо чорношкірі письменниці тих часів задля того, щоб компенсувати негативні уявлення про негритянок, дозволили домінувати у своїх роботах образу “tragic mulatto” (“трагічної мулатки”), то з появою роману Зори Ніл Герстон “Their Eyes Were Watching God”, а потім і творів Тоні Моррісон, відбувається заперечення стереотипів, настанов і упереджень щодо чорношкірих жінок. Вперше ці авторки відтворили життя чорношкірої жінки з її власної позиції, на відміну від своїх попередниць, твори яких були написані в основному для білої аудиторії та просто розглядали стереотипи, а не внутрішні труднощі жіночого досвіду. Таким чином, сучасні афро-американські письменниці підбирають особливу мову, спеціальні символи, конкретні образи, щоб з їх допомогою зобразити свій досвід, претендуючи на гідне місце як у афро-американській, так і у феміністській традиції.

Вивчаючи твори Т. Моррісон, ми виявляємо певні закономірності жіночого досвіду та усвідомлюємо унікальність кожного з них, а також простежуємо, як відбувається становлення чорношкірої жінки. Письменниця використовує метафору “смоли” у своїх моделях звільнення. Для Моррісон смоляна жінка, яка тримає все в купі, є силою, що здатна будувати та згуртовувати. У пошуках первинного значення цієї метафори вона повертається назад у Африку, де у казковому смислі міститься бачення жіночності.

Усіх жіночих персонажів у творах письменниці ми умовно ділимо на “ляльок” (“doll babies”) та “дорослих жінок” (“grown-up women”). Це дозволяє нам визначити зразок, за яким конструюються жіночі персонажі у будь-якому з романів Тоні Моррісон. А також виділяємо низку ознак, що притаманні героїні:

– “доросла жінка”: вивчення свого минулого і вікових рис, вивчення людських стосунків, здатність полюбити своє “Я”, любити та бути любимою;

– “лялька” не має вищеперерахованих ознак. Основною її рисою є егоцентричність.

Обставини, які впливають на здатність кожної героїні розвиватися з “ляльки” в “дорослу жінку”, настільки ж різноманітні, як і жі-

ночі персонажі, створені авторкою. Проте формула полягає у тому, що героїня повинна глибоко перейматися людськими стосунками.

Незважаючи на те, що жоден жіночий персонаж не вписується в ці категорії, такі ознаки забезпечують корисний контекст для обговорення жіночого досвіду, представленного в роботах Тоні Моррісон.

Список використаної літератури:

1. Свтушенко Л. Сучасна американська жіноча література крізь призму фемінізму та етносу // Американська література після середини ХХ століття: Матеріали міжнародної конференції, Київ, 25-27 травня 1999 року / Уклад. Т.Н. Денисової. – К. : Довіра, 2000 – С. 251–254.

2. Моррісон Т. Пісня Соломона: Роман / З англ. пер. О. Король; Післямова Т. Денисова. – К. : Юніверс, 2006. – 376 с. – (Лауреати Нобелівської премії).

3. Christian, Barbara. Images of Black Women in Afro-American Literature: From Stereotype to Character in Black Feminist Criticism: Perspectives on Black Women Writers. – New York: Pergamon Press, 1985. – 261 p.

4. Morrison, Toni. Sula. – New York: A Plume Book, 1982. – 174 p.

Yarbrough, Marilyn and Crystal Bennet. Mammy, Sapphire, Jezebel and their Sisters. [Електронний ресурс] – Режим доступу до журн.: <http://academic.udayton.edu/race/05intersection/Gender/AAWomen01a.htm>.